

BACHELOROPPGAVE

Mobbing

Hvordan skoler handterer mobbing

av

14 - Anette J. Fjellestad

Bullying

How does schools handle bullying

Bacheloroppgave i grunnskolelærerutdanning (1.-7.)

PE369

Mai 2015

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven (Skriv inn tittel) i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

kandidatnummer og Anette J. Fjellestad

JA ☒ NEI ☐

«Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn»

Opplæringslova § 9a-3. *Det psykososiale miljøet.*

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Bakgrunn og valg av tema	5
1.2 Avgrensing.....	6
1.3 Problemstilling	6
1.4 Klargjøring av omgrep	6
1.4.1 Mobbing.....	6
1.4.2 Handlingsplan	6
2.0 Teori	7
2.0.1 Manifest mot mobbing 2002-2004	7
2.0.2 Manifest mot mobbing 2005-2007	7
2.0.3 Manifest mot mobbing 2009-2014	7
2.0.4 Manifest mot mobbing 2015.....	8
2.0.5 Effekt av manifest	9
2.1 Hva er mobbing?.....	9
2.1.1 Fysisk mobbing.....	9
2.1.2 Psykisk mobbing.....	9
2.1.3 Kjønnstypisk mobbing	10
2.1.4 Nettmobbing	10
2.1.5 Tilskuer	10
2.1.6 Forebygging	11
2.1.7 Effekten	12
3.0 Metode	12
3.0.1 Reliabilitet	13
3.0.2 Validitet.....	13
3.1 Valg av metode	13
3.2 Semistrukturert Intervju	14
3.3 Utvalg av informanter	14
3.4 Gjennomføring av intervju	15
3.5 Analyseprosess.....	15
3.5.1 Handlingsplan.....	15
3.5.2 Fokusområde	16
3.5.3 Anti-mobbeprogram.....	17
3.5.4 Konkret situasjon	18
3.6 Feilkilder.....	19
4.0 Drøfting	19
4.1 Handlingsplan	19
4.2 Fokusområde	19
4.3 Anti-mobbeprogram	21
4.4 Konkret situasjon	22
5.0 Avslutning.....	22
6.0 Litteraturliste.....	24
7.0 Vedlegg	26

1.0 Innledning

I 2006 skreiv regjeringen (Kunnskapsdepartementet 2006) under på et nytt manifest mot mobbing: "Nulltoleranse mot mobbing". Mellom 60.000-70.000 elever i grunnskolen er ukentlig involvert i mobbing, enten som offer eller plagere. 3,9 prosent mobbes tre eller flere ganger i måneden og 15,1 prosent opplever flere krenkelser i måneden (Utdanningsdirektoratet 2015). Dette er tall som viser at det er mange elever ute i grunnskolen som opplever mobbing (Foreldreutvalget for grunnopplæringen 2015). Mobbing kan virke som en liten situasjon der og da, men for barn som blir mobbet kan det få store konsekvenser senere i livet. Skoler vil oppleve ulike grader av mobbing. I følge Regionalt kunnskapssenter for barn og unge vest (RKBU) er det flere gutter enn jenter som blir mobbet. Det er derimot ingen forskning som viser om det er små eller store skoler som opplever mest mobbing, det kan like godt oppstå på hvilken som helst skole (Roland & Vaaland, 2006). Det er mange faktorer ved en skole som gjør at mobbing oppstår, og skolen bør arbeide med å forebygge mobbing.

At mobbing er et så stort problem i samfunnet, synes jeg er grusomt. En av grunnene til at jeg valgte å skrive om mobbing er at jeg selv er opptatt av hvordan andre personer rundt meg har det. Snart er jeg ferdigutdannet lærer, og vil garantert måtte forholde meg til mobbing når jeg begynner å arbeide. Vi har lært litt om mobbing i utdanningen, men ikke nok synes jeg. Jeg opplevde mobbesaker når jeg selv var ute i praksis. Jeg hadde for lite kunnskap om dette, og siden det er et viktig tema bestemte jeg meg for at dette var noe jeg ville lære mer om. Derfor har jeg valgt å se på hva teorien sier om mobbing, og hvordan skoler arbeider med mobbing.

1.1 Bakgrunn og valg av tema

Regjeringen, kommuner og skoler har et felles mål: Nulltoleranse for mobbing. Er målet realistisk? I følge Roland (2014) økte mobbing med 60 % i perioden 1995-2001, og etter det kunne en se nedgang med 30 %, som holdt frem til 2004. De siste årene har det kommet en ny form for mobbing, nettmobbing, som pågår via mobiltelefoner og internett (Roland & Vaaland, 2006). Opp til 15 prosent som eier en mobiltelefon bekrefter at de har blitt mobbet over mobiltelefonen (Roland & Vaaland, 2006). I opplæringsloven står det i § 9a-3. "Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremme eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør". Denne setningen har jeg kommet over mange ganger i løpet av mine perioder i praksis. Dette er en lov skolen, lærere og foreldre er innforstått med, men den må også følges. Mobbing er noe som ikke

fremmer et godt psykososialt miljø, derfor vil denne loven være viktig innenfor mobbing. Alle elever skal oppleve trygghet og sosial tilhørighet.

1.2 Avgrensing

Jeg kunne sett på mobbing fra ulike vinkler. Det jeg har valgt å se på i mi oppgave er mobbing innenfor skolesystemet. Mobbing er ofte skjult og vanskelig å oppdage, derfor ikke lett å observere. Det vil derfor være enklere å få informasjon om mobbing fra lærere enn fra elever. Avgrensingen min blir da mobbing i skolesystemet, ved hjelp av lærerne sine kunnskaper og erfaringer.

1.3 Problemstilling

”Problemstilling kan defineres som spørsmål som blir stilt med et bestemt formål, og en så presis måte at det lar seg belyse gjennom bruk av samfunnsvitenskapelige metoder” (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 29).

Problemstillingen min er: ”Hvordan blir mobbing handtert på to ulike skoler?”

1.4 Klargjøring av omgrep

1.4.1 Mobbing

Mobbing kan være vanskelig å forklare. Jeg skal forklare hva mobbing er senere i oppgaven, her vil jeg bare vise til to definisjoner: ”Det er mobbing/plaging når ett eller flere individer, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra ett eller flere andre individer” (Olweus og Roland 1983, s. 3). Senere har Roland (2014) dratt inn at samfunnet, miljøet og mennesker forandre seg, derfor vil også mobbing forandre seg. Denne definisjonen vil være mer relevant i dagens samfunn: ”Mobbing er fysisk eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjon” (Roland, 2014, s. 25).

1.4.2 Handlingsplan

Det er ingen oppskrift på hvordan en lager en handlingsplan. Skoler følger ulike maler for å lage handlingsplaner. En handlingsplan er en plan alle skoler har, denne blir i hovedsak utarbeidet av rektor, men andre tilsette ved skolen vil også være med på å gjøre denne planen best mulig. En slik plan inneholder hvilke mål skolen skal arbeide mot, hvilke tiltak som skal iverksettes og ulike

prinsipper skolen skal følge i sin opplæring av elevene. En finner mange retningslinjer i handlingsplanen, dersom man trenger hjelp.

2.0 Teori

Det første manifestet mot mobbing kom i 2002, og de ulike manifesta har vart i 2 år før det har kommet nye manifest. Det er sendt inn et nytt forslag til manifest fra 2015, men dette er ikke godkjent enda. Selv om det er flere manifest opp gjennom åra, glir de over i hverandre.

2.0.1 Manifest mot mobbing 2002-2004

23. September 2002 ble det første manifest mot mobbing undertegnet. Ved undertegnelsen forpliktet partene seg til å arbeide for en felles visjon om nulltoleranse for mobbing. Målsettingen var ambisiøs, men det skal og må den være. Mobbing skal ikke forekomme! Når barn og unge føler seg mobbet eller krenket, skal de vokse gripe inn (Manifest mot mobbing 2005-2007).

Dette er en del av et brev Bondevik skrev i forbindelse med det andre manifestet som kom ut i 2005. Han var veldig engasjert i dette temaet. Han mente det handlet om menneskeverd og likeverd. Han ville ikke bare satse på tiltak, men også på forebyggende innsats og samarbeid mellom sektorer. Det er viktig at alle ansatte i skolen, fritidsaktiviteter og foreldre er aktive innenfor tema mobbing, og kjemper mot at mobbing skal oppstå. Manifestet ble undertegnet av foreldreutvalget, KS, utdanningsforbundet, Barneombudet og regjeringen ved statsminister Bondevik. Ved å undertegne forpliktet de seg for å arbeide for at alle barn og unge skal ha et godt fysisk og psykososialt miljø.

2.0.2 Manifest mot mobbing 2005-2007

I 2005 kom det andre manifestet som skulle følge opp det første. Elever har fått lovfestet rett til et godt skolemiljø, som fremmer helse, trivsel og læring. Manifestet var sett sammen av ulike mål som skulle oppnås, og hovedmålet var at "barn og unge ikke blir utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, vil, rasisme, diskriminering eller utestengning" (Manifest mot mobbing 2005-2007). De ulike samarbeidspartene har ulike mål som de skal arbeide med for at hovedmålet skal nås. Manifestet inneholder ulike tiltak samarbeidspartene skal bruke i arbeidet mot det felles målet. Målet er at manifestpartene vil styrke innsats både på lokalt og regionalt nivå.

2.0.3 Manifest mot mobbing 2009-2014

I 2009 kom det tredje manifestet, med en ny regjering. Da skrev daværende statsminister Jens Stoltenberg:

Mobbing er krenkende, skaper utrygghet og kan ødelegge selvtilliten. Mobbing finnes i ulike former. I dag opplever mange at internett og mobiltelefonbruk gir nye arenaer for mobbing, trakassering og utestengning. Det er viktig å jobbe mot dette, gjennom arbeid for nettvett og bevisstgjøring om konsekvensene av å komme (Manifest mot mobbing 2009-2010).

Stoltenberg hadde sett at innsatsen ga resultat, men var innforstått med at målet ikke var nådd, og at det er lang vei igjen før vi har en totalt mobbefri skolehverdag. I 2011 kom det 4. Manifestet mot mobbing, som skulle vare til 2014. Det nye manifestet var blitt enda mer detaljert enn det som kom ut først. Det startet med felles mål som de ulike samarbeidspartene har. Eksempel på dette er: "Alle som har ansvar for barn og unge skal ha gode ferdigheter i forebygging og håndtering av mobbing (Manifest mot mobbing 2009-2010). Med flere felles mål skal de fortsette å forebygge at mobbing oppstår.

Manifestet er bygd opp med ulike tiltak som skal gjennomføres. Disse tiltakene er inndelt i seks kategorier:

- Tiltak for barn og unge i skole og skolefritidsordning
- Tiltak for barn i barnehagen
- Tiltak for barn og unge i organiserte fritidsmiljø
- Tiltak for helsestasjon og skolehelsetjeneste
- Tiltak for foreldre og foresatte
- Tiltak for kommuner og fylkeskommuner

Under skole og skolefritidsordning står det på tiltak nummer 2: "Støtte implementeringen av tiltak og program med dokumentert effekt for arbeid med læringsmiljøet og mobbing" (Manifest mot mobbing 2009-2011). Selv om det står en del likt i de ulike manifestene som er kommet, er det kommet nye forbedringer.

2.0.4 Manifest mot mobbing 2015

17.03.2015 Presenterte leder av Djupedalutvalget, Øystein Djupedal, et nytt manifest: Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø. Dette er et nytt manifest mot et bedre og tryggere psykososialt skolemiljø (Regjeringen, 2015). Både lærere og andre som er tilsett ved skolen må få større kunnskap om mobbing, tiltak og forebygging, mener Djupedalutvalget. De vil at det skal være barneombudet som tar imot klager, i steden for fylkesmannen. Forslag som står i manifestet er at det skal lovfestes helt konkret hva skolen plikter å gjøre hvis de oppdager mobbing, og at kommuner og skoler som ikke følger opp kan bli bøtelagt. Dette manifestet er ikke tredd i kraft, og skal opp til

høring i juni. Djupedalutvalget mener at mobbing må tas mer alvorlig i samfunnet, enn det har blitt gjort tidligere (Regjeringen, 2015). Det er en grunn for at en ikke klarer å stoppe mobbing, og kanskje er det slike tiltak, som bøtelegging, som må til for at tallet på mobbing skal gå ned.

2.0.5 Effekt av manifest

Som nevnt tidligere er det reduksjon på at mobbing har gått ned med 30 % etter 2001, som varte til 2004. Det var da det første manifestet kom, og Roland (2014) tror dette har en sammenheng. Derfor vil en se at mobbing er jobbet veldig mye med etter at disse manifestene kom ut. En forskning som Senter for atferdsforskning gjorde viste at 70-80 prosent av skolene hadde jobbet intensivt med mobbing (Roland, 2014).

2.1 Hva er mobbing?

Mobbing kan beskrives som negative, uvennlige eller aggressive handlinger (Olweus, 1992). Det finnes mange typer mobbing: jentemobbing, guttemobbing og nettmobbing. Det som er viktig å vite om mobbing er at det er negative handlinger som utføres av en eller flere personer sammen.

Handlingen må utføres gjentatte ganger over tid mot en som ikke klarer å forsvare seg selv (Roland, 2014). Mobbing kan gjennomføres på ulike former:

2.1.1 Fysisk mobbing

Fysisk form for mobbing går ut på at mobberen bruker kroppen sin, eller andre gjenstander, under angrep, slik som spark, biting, slag, spytting og bryting. Målet er å påføre offeret skade, eller trusler om makt (Alberti-Espenes, 2012). Mobberen vil vise at han er overlegen og har full kontroll. Fysisk mobbing etterlater seg ofte håndfaste bevis mot mobberen, slik som beinbrudd, blåmerke, kutt eller andre skader. Fysisk mobbing kan være vanskelig å skille fra trakassering (Olweus, 1992). Selv om det er fysisk mobbing vil det ha innvirkning på det psykiske også, da offeret ofte vil føle seg for deprimert eller maktesløs til å kunne forsvare seg selv (Roland, 2014).

2.1.2 Psykisk mobbing

Verbal virkemidler er mer som erting, der en snakker negativt til offeret. Utfrysning er også psykisk mobbing, det er mer sentral for jenter enn gutter, her vil en eller flere personen bli utfrost fra en vennegjeng eller klasse (Roland, 2014). Mange av de episodene som oppstår med mobbing, er skjult mobbing. Flack referert i Lødemel (2011) "Når jenter mobbar, er det ofte gjennom utstøyting, intrigar, smil og liknande". Psykisk mobbing starter ofte med baksnakking og ryktespreiing (Lødemel, 2011). Når mobbing oppstår vil det være en eller flere som mobber og som oftest vil det være ett offer, men kan det også være flere offer. For et mobbeoffer vil det være verst å oppleve det flere

ganger over lengre tid. Styrkeforholdet mellom mobber og mobbeoffer er viktig i en slik situasjon, mobbeofferet vil ha vanskeligheter for å forsvare seg (Vaaland & Roland, 1996).

2.1.3 Kjønnstypisk mobbing

Man vil kunne finne det som blir omtalt som jentemobbing og guttemobbing. Mobbingen vil være forskjellig for gutter og jenter, fordi de oppfører seg ofte ulikt. Jenter er ofte mer opptatt av tilhørigheten til en annen person eller en gruppe, og gutter er mer opptatt av aktiviteten og makthierarkiet (Roland, 2014). Både jenter og gutter vil bruke erting som en form for mobbing, gutter vil i større grad enn jenter bruke fysisk trakassering og jenter vil bruke mer utfrysning. Jenter er ekstra sårbare, fordi det å høre til i en jentegruppe er veldig viktig (Lødemel, 2011).

2.1.4 Nettmobbing

Nettmobbing er mer utbredt enn noen gang, og utføres via teknologiske plattformer som mobil og internett. Vanlig steder er sms og sosiale plattformer som facebook, instagram, twitter osv. Siden dette skjer over mobiltelefon eller datamaskin er dette vanskeligere å oppdage for de som er utenforstående, som foreldre og lærere. Nettmobbing blir derfor ofte omtalt som skjult mobbing (Samnøen, 2014). "... det er lettere å skrive ting ein ikkje torer seie direkte til andre, og ein unngår å sjå mottakaren sin reaksjon" (Roland & Auestad i Lødemel 2011). I forbindelse med en artikkel som Nærbøe (2011) har skrevet, ble det gjort en undersøkelse blant 9. og 10. Klasse. Gjennom undersøkelsen ble det funnet ut at nettaktivitet hovedsakelig pågikk på to måter, der den ene var elektronisk snakk eller skriving til hverandre og den andre var utveksling av informasjon, bilder og meningsutveksling på ulike nettportaler. Nærbøe (2011) skriver videre at det er akkurat gjennom disse to typene for kommunikasjon at misforståelser ofte oppstår. Enten som kommentarer, eller at det som blir skrevet mellom to personer, blir tolket feil. Blant jenter er det vanlig at venninner blir koblet inn for å tolke og analysere det som blir skrevet, og da kan en veldig liten og uskyldig kommentarer bli misforstått. Kanskje blir det fort ordnet opp, andre saker kan virkelig eksplodere og bli veldig alvorlige (Nærbøe, 2011).

2.1.5 Tilskuere

Selv om det ofte bare er en eller få i en gruppe som utfører selve mobbingen, er det ofte flere tilskuere. Mobbeofrene vil tro at tilskuerne er med på mobbingen. Det som skjer er at tilskueren er redd for å si fra, eller for å stå opp for offeret på grunn av at en er redd for å ødelegge sosialt for seg selv. Ofte er alle tilskuere i samme situasjon og tenker at de selv er den eneste som syns det som foregår er galt. Denne følelsen sitter ofte flere med, dermed vet ikke tilskuerne om hver andre og går ikke i lag for å stoppe episodene (Vaaland & Roland, 1996).

2.1.6 Forebygging

Det finnes flere ulike program som kan hjelpe skoler med å forebygge at mobbing oppstår. To av de mest kjente programmene er Olweus-programmet mot mobbing og antisosial atferd og Zero-programmet.

Olweus-programmet er utarbeidet av Dan Olweus som er psykolog, og professor emeritus i personlighetspsykologi ved Universitetet i Bergen. Programmet retter seg mot alle elevene på skolen. Hovedmålet med programmet er å redusere, eller fjerne, mobbeproblemer i og utenfor skolen, å forebygge at nye situasjon oppstår, bedre kameratrelasjoner på skolen og skape et miljø der mobbere og offerer kan trives og fungere bedre. Det er utarbeidet ulike tiltak som både går på skolen, klassene og enkelt individ. På skolenivået skal det gjøres en undersøkelse med spørreskjema, en studiedag om mobbing, forbedre inspeksjonssystem, ha pedagogiske samtale grupper og opprette en samordningskomité. På klassenivå skal det lages klasseregler mot mobbing og de skal ha regelmessige klassemøter og klasseforeldremøter. Tiltakene på individnivå er at det skal holdes alvorlige samtaler med mobbere og mobbeofre, ha samtaler med foreldrene til innblandede elever og det skal utformes individuelle tiltaksplaner. Dette programmet har vist veldig god effekt på skoler som har brukt det, skoler har vist mellom 30-60% reduksjon av mobbing etter de har brukt dette programmet (Forebygging.no).

Zero-programmet er utarbeidet ved Senter for atferdsforskning ved høgskolen i Stavanger. Zero-programmet er bygd opp på ulike prinsipper, blant annet: Nulltoleranse mot mobbing som navnet kommer fra. En voksen skal være autoritative, som viser en kombinasjon av støtte og kontroll, og som er viktig ovenfor elever. Voksensamarbeid påvirker programmet, når elever ser at voksne samarbeider og er venner vil dette skape et bilde av myndighet, respekt og støtte (Roland & Vaaland, 2006). Zero-programmet er bygd opp med tiltak på skolenivå som inneholder at en skal ha gode overganger fra barnehage til barnetrinnet, og fra barnetrinnet til ungdomstrinnet, og at elevene skal få en god start. Elevundersøkelse skal gjennomføres, skolegården skal være godt dekt til en hver tid, rektor skal besøke klasser og vise seg ute i skolegården, fadderordning og miljøpatrulje er noen av de flere tiltakene. Tiltak på klassenivå er at det skal være en strukturert og god start i klassen, ha en autoritativ klasseledelse, støttende både sosialt og faglig, ha kontroll og ellers et godt klassemiljø. Dette programmet har også vist god effekt etter gjennomføring på flere skoler. Det viktige er at det finnes program som kan brukes for å forebygge og redusere mobbing på skolen (Roland & Vaaland, 2006).

2.1.7 Effekten

Offeret kan både få vansker når det skjer, men også mange år fremover, så sent som i voksen alder. Mobbing vil over tid virke inn på selvoppfatningen, da offeret kan begynne å se på seg selv på samme måte som plagerne gjør. Mange opplever dette som skam og skyldfølelse, dette er også grunnen til at mange ikke tør å si ifra til en voksen. "Emosjonelle vanskar, angst, depressive symptom, søvnvanskar og sjølv mordstankar er utbreidd blant mobbeoffer" (Olweus 1992, Roland 2003 i (Lødemel, 2011)). En vil også se igjen fysiske plager som vondt i hode, muskelsmerte, magesmerte eller ryggsmerte.

Det er ikke lenge siden Norge hadde et forferdelig tilfelle av hvilke effekt mobbing kan ha. Odin på 13 år tok sitt eget liv etter å ha blitt mobbet på to ulike skoler. Den lille gutten orker ikke mer, og så selvmord som eneste løsning (Mikkelsen & Åsebø, 2014). Dette er bare en av flere liknende saker. Norge har ikke noen barn å miste, derfor er det viktig å vite hvor stor effekt mobbing kan ha. Heldigvis ender ikke mange mobbesaker på denne tragiske måten. Men fortsatt så kan det få store konsekvenser for et menneskeliv. Mange vil slite gjennom alle år på skolen, som igjen kan virke inn på livskvaliteten senere, andre vil sitte igjen med dårlig psykisk helse i oppveksten og i voksen alder.

3.0 Metode

Når en problemstilling er laget, er neste skritt å bestemme seg for hvilken metode man skal bruke for å hente inn informasjon. Hva er den beste løsningen for å komme fram til svaret man leter etter?

Samfunnsvitenskapelig metode dreier seg om hvordan vi skal gå fram for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, hvordan denne informasjonen kan analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 16).

Vi kan skille mellom to hovedmetoder: Kvalitativ og kvantitativ metode. Man kan bruke en av disse, eller man kan kombinere dem. Den store forskjellen mellom disse to metodene er hvor stor fleksibiliteten er innenfor undersøkelsen (Christoffersen & Johannessen, 2012). Med kvalitativ metode er det større fleksibilitet fordi en kan gå ut å spørre åpne spørsmål, og komme med tilleggsspørsmål undervegs. Med kvalitativ metode vil man få svar som informant kommer med ut i fra sine egne ord, og ikke ut i fra alternativ som blir gitt.

Kvantitativ metode er mer låst, da spørsmål og svaralternativ er laget på førehand. Fordelen med denne metoden er at man i større grad kan sammenligne svarene til de ulike deltakerne som er med i undersøkelsen, noe som er vanskeligere å gjøre når man bruker kvalitativ metode (Christoffersen & Johannessen, 2012). "Det som kjennetegner kvalitativ metoder, er at vi forsøker å få mye informasjon (data) om et begrenset antall personer – Betegnet som informanter" (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 49).

3.0.1 Reliabilitet

Når man skal ut å forske på noe, er det et vesentlig spørsmål man må stille seg; hvor pålitelig er den informasjonen man samler inn? Reliabilitet som det betegnes som. Reliabilitet knytter seg til nøyaktigheten, hvilken informasjon blir innhentet, hvordan blir informasjonen innhentet og hvordan den blir analysert etterpå. For å sjekke om informasjonen er pålitelig, kan man for eksempel gjennomføre samme undersøkelse, på samme personer, men på forskjellige tidspunkt. Det er da resultatet kan fortelle oss om informasjonen er pålitelig eller ikke (Christoffersen & Johannessen, 2012).

3.0.2 Validitet

Man må også tenke på hvor relevant informasjonen er, noe som betegnes som validitet. Når man går ut å forsker på noe, enten gjennom observasjon, spørreundersøkelser eller liknende, kan man få inn mye informasjon, men det er opp til forskeren å finne ut hvor pålitelig og relevant den informasjonen er. Validitet blir inndelt i ulike former som begrepsvaliditet, intern validitet og ytre validitet (Christoffersen & Johannessen, 2012).

Validitet må ikke oppfattes som noe absolutt, som om data er valide eller ikke, men det er et kvalitetskrav som kan være tilnærmet oppfylt (Lund, 1996). Bekrepsvaliditet er et typisk målingsfenomen: Det dreier seg om hvorvidt det er samsvar mellom de generelle fenomenet som skal undersøkes, og målingen/operasjonaliseringen (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 24).

Så når man er ute og samler inn informasjon, følges det av en analyseprosess. Da må man tenke over hvor pålitelig og hvor relevant den informasjonen man samler inn er.

3.1 Valg av metode

Siden mitt tema er vanskelig å observere, har jeg valgt å få informasjon gjennom intervju. For å finne svar på problemstillingen utarbeida jeg en intervjuguide, som vil inneholde spørsmål som leder fram til svar på problemstillingen. Det er ikke elevene jeg vil spørre, men lærerne. Jeg vil finne ut hvordan skolen arbeider med temaet mobbing, hvilket fokus de har og hvordan de håndterer ulike episoder

med mobbing. Intervju gjør det mulig for meg å få fylldige og detaljerte svar fra informanter. Gjennom et intervju er det lurt å prøve å gjøre om samtalen til en dialog, mer enn bare spørsmål og svar. Jeg vil stille åpne spørsmål slik at informanten kan svare med egne erfaringer, tanker og følelser. Dette gjør det også lettere for meg å komme med tilleggsspørsmål (Christoffersen & Johannessen, 2012).

Ut fra problemstillingen må jeg finne ut hvor mange jeg vil intervju, i tillegg til hvor og hvordan jeg skal få samlet inn informasjon. Når man skal velge informanter innenfor et kvalitativt intervju, velger man ut ifra en strategisk utvelgelse (Christoffersen & Johannessen, 2012). Jeg må tenke gjennom hvilken målgruppe jeg må treffe for å få samlet inn den informasjonen jeg er ute etter. Jeg har valgt å bruke snøballmetoden for å finne mine informanter. Den går ut på at jeg forhører meg med administrasjonen på skolene, for å finne ut hvem som vet mest angående dette temaet. Ut ifra den informasjonen prøver jeg å få intervju med den personen som sitter på den informasjonen jeg leter etter (Christoffersen & Johannessen, 2012).

3.2 Semistrukturert Intervju

Et semistrukturert intervju holder seg overordnet til en intervjuguide. Denne skal være utgangspunktet til intervjuet, men temaet, rekkefølge og spørsmål kan variere. Det er lov å bevege seg frem og tilbake underveis i intervjuet (Christoffersen & Johannessen, 2012). Derfor vil jeg utarbeide en intervjuguide med et overordnet tema som mobbing, derunder 4 underordna tema:

- Handlingsplan
- Fokusområde
- Anti-mobbeprogram
- Konkrete situasjoner

Selv om disse er strukturert opp, er intervjuet åpent for å snakke om de temaene som kommer opp i intervjuet. (Christoffersen & Johannessen, 2012). Dette alt etter hva informanten ønsker å prate om.

3.3 Utvalg av informanter

Hvem som blir intervjuet til en oppgave kan ha litt å si. For min del visste jeg at jeg måtte på to eller flere skoler for å få svar på problemstilling. Jeg ønsket å intervjuet to personer, på to ulike skoler, i

Sogn og Fjordane. Jeg kontaktet rektor på to skoler, som formidlet kontakt videre til to kontaktlærere. For å sikre anonymitet har jeg valgt å omtale intervjuobjektene som Linda og Gro. Begge er kontaktlærere, på to ulike klassetrinn, ved to ulike skoler.

3.4 Gjennomføring av intervju

Jeg synes det var viktig at informantene følte seg trygge og at vi fikk til en god dialog. Jeg ville gjerne prøve å få intervjuet til å bli mer en samtale enn et intervju. Jeg startet intervjuet med å fortelle informantene om meg selv, litt om oppgaven min, hva jeg var ute etter å finne ut mer om og til slutt hvilke rettigheter informantene hadde.

Dette kan nok hjelpe informantene til å føle at også når selve intervjuet startet, var det trygt å prate til meg. At de har den rettigheten at de kan trekke seg fra intervjuet både under og etterpå dersom de skulle si noe de angerer på, gir nok større rom for avslapping. I begge intervjuene var det informantene som startet å fortelle om skolen og fokuset på mobbing. Jeg prøvde å gjøre meg ferdig med et tema før jeg gikk videre til neste. Flere ganger kom informantene inn på spørsmål som var under andre tema. Dette hadde jeg regnet med, og lot informantene hele tiden få fortelle det de følte for. Når de var ferdig prøvde jeg heller å fortsette med spørsmål der vi egentlig var i intervjuguiden. Jeg var fullt åpen for hvilken rekkefølge vi tok spørsmålene i, det som var viktig for meg, var at vi uansett klarte å dekke alle spørsmålene til slutt.

3.5 Analyseprosess

Når intervjuet er gjennomført, ble det transkribert. Deretter vart informasjonen delt inn i de fire ulike kategoriene; handlingsplan, fokusområde, anti-mobbeprogram og konkrete situasjoner. Jeg har valgt å presentere funnene i de samme fire kategoriene, for at det skal være godt oversiktlig.

3.5.1 Handlingsplan

Innenfor denne kategorien var jeg ute etter å finne ut hva handlingsplanene til skolene sa om mobbing, og hvilke tiltak skolen brukte mot mobbing. Linda, visste dessverre ikke så mye om hva som sto i skolen sin handlingsplan om mobbing. Gro visste litt om hva som sto i handlingsplanen til skolen. Dersom det skulle oppstå konkrete situasjoner på skolen med mobbing, og de fikk inn klage på dette, var det rektoren sin jobb å handtere klagene og å sende de videre til fylkesmannen. Deretter ble det skrevet en handlingsplan/tiltak som skolen skal gjennomføre. Denne må foreldre godkjenne, og om

de ikke gjør det må andre tiltak komme frem. Deretter er det skolen sin oppgave å følge opp dette, slik at situasjonen blir løst.

Gro fortalte at rektoren er veldig opptatt av temaet mobbing, og arbeider mye med det. Han er opptatt av at foreldre til en hver tid skal vite hvilke rettigheter de og elevene har. At de må bruke disse rettighetene, kontakte skolen, eller sende inn klage om de opplever noe som ikke er greit. Rektor er også ute i nesten alle friminutter, ikke for å holde vakt slik som de andre lærerne, men for å skape en viss trygghet blant barna.

3.5.2 Fokusområde

Tiltak

Jeg ville vite hvor stort fokusområdet skolene har på mobbing. Disse to skolene hadde veldig stort fokus på mobbing. Gro fortalte at de starter med forebygging første skoledag, hvert år. Da har de noe de kaller for sosialuke, som er et miljøtiltak. Dette skal hjelpe elevene til å bli tryggere på hverandre, og prosjektet går over to uker. Her finner de på ulike aktiviteter på tvers av klassene. De innfører også en fadderordning, der elevene fra 6.klasse og oppover er fadder for de minste.

Det finnes nasjonale kampanjer for mobbing, og dette er Gro sin skole med på hver gang. Gro påpeker at dette er veldig bra for forebygging. Elevrådet på skolen har også et antimobbeprogram, der de lager slagord og plakater som henges opp på hele skolen. Disse skal minne både elever og lærere på temaet, og forebygge at mobbing oppstår. Dette har vært veldig populært, og et godt og ikke minst effektivt tiltak, sier Gro. Ellers har lærerne refleksjonsøkter en gang i uken, der mobbing ofte er et stort tema. Da ser lærerne på hva de er gode på og mindre gode på, slik at de kan arbeide videre på de områdene det trengs, i tillegg til å opprettholde det de allerede er gode på. De gjennomfører også noe de kaller for fagdager, en gang per 6 ukers plan. Linda nevnte ikke noe om verken kampanje eller refleksjonsøkter.

Samarbeid med foreldre var viktig på begge skolene. Toleransen for at foreldre skal kontakte skolene er liten. Uansett hvor liten situasjonen er, vil skolene at foreldre skal ta kontakt. Enten over telefon eller gjennom meldingsboken til elevene. Siden dette er veldig vanlig, er elevene klar over at det meste kommer frem i lyset uansett, enten av elevene selv eller av foreldrene. Gro påpeker at siden elevene har denne oppfatningen, er det mindre sannsynlig at elever gjør noe de ikke skal, akkurat

fordi sjansen for at skolen får vite om det er stor. Gjennom samarbeidet med foreldrene, føler Gro at de har innblikk i både hva som skjer på skolen og hva som skjer på fritiden.

Fokusområdet

Det gjennomføres elevundersøkelser på begge skolene hvert år. Gro forteller at disse går rektor gjennom, og ser etter avvik. Om han finner avvik, har han som mål å finne ut hvem dette gjelder, og å få løse problemet. Gjennom elevsamtaler klarer de ofte å finne ut hvem det gjelder, har samtale med elev og deretter kontakter hjemmet. Utenom elevundersøkelser er elevsamtaler en god arena for å finne ut om det skjer noe som lærerne ikke vet om. Linda forteller at etter elevundersøkelser ser rektor gjennom elevundersøkelsen. Deretter blir begge kontaktlærerne innkalt til rektor, så ser de på undersøkelsen sammen. Om det er avvik, samarbeider de om å finne løsning. Elevsamtaler er også ofte løsningen her, sier Linda.

Linda forteller videre at de bruker veldig mye tid i timene til å snakke med elevene om at ingen skal være alene i friminuttene, og om at dersom det er noen som er alene, skal de spørre om vedkommende vil være med dem å leke. Gjennom dette håper og tror lærerne at elevene får følelse av trygghet. Dette følger de opp ved å snakke med elevene etter friminuttene, hvordan har elevene hatt det ute i friminuttene?

3.5.3 Anti-mobbeprogram

Jeg har tidligere i oppgaven tatt for meg to program. Jeg var først og fremst ute etter å finne ut om en av disse skolene brukte disse programmene, noe det viste seg at det ikke var. Skolen til Linda bruker ulike opplegg som er med på å skape trygghet og trivsel, som de også håper hjelper til på å forebygge mobbing. På skolen har de noe de kaller for trivsel-program, der elevene etter tur får lov å være trivsel leder. Det er tre elever om gangen, som får gå på kurs for å lære om ulike aktiviteter de kan bruke for å skape samhold og trivsel blant elevene i friminuttene. Deretter bruker de det første friminuttet hver dag, til å arrangere flere aktiviteter, både ute og i gymsalen, som alle kan være med på.

Gro fortalte at de heller ikke bruker noen av disse to programmene, men at de er oppe til vurdering hvert år. Akkurat nå har de et eget opplegg som de følger hele tiden, og føler at dette fungerer veldig bra for alle i kollegagrupper. Gro påpeker at ungdomsskolen på samme skolen bruker MOT, som er en

organisasjon som arbeidet for at unge skal ha det bra. Gro sier at programmet er veldig fengende og hvert besøk gir en liten oppvekker. Hun tror også at siden det er andre voksne som styrer disse programmene, er det veldig bra for elevene at det kommer inn andre voksne som snakker om temaet. Skulle det vert de samme lærerne som alltid står foran dem å snakker, ville nok ikke alt vært like fengende for elevene.

3.5.4 Konkret situasjon

Gro fortalte litt om hvordan de handterer situasjoner. Hvordan en handterer en sak er veldig forskjellig og kommer veldig an på situasjonen. Det første de gjør er å prate med elevene, som oftest ringer de hjem, og dersom saken er alvorlig blir rektor og sosialarbeider blandet inn.

Linda ga meg et konkrete eksempel som jeg gjerne vil ta med i oppgaven min. I eksempelet møter vi en jente som kom hjem hver dag med en ekkel følelse. Den som blir mobbet har jeg valgt å kalle for Stine og den som mobber har jeg valgt å kalle for Hilde.

Det startet en ny jente i klassen, Stine hette hun. Jentegjengen som er i klassen er allerede ganske sammensveiset, og kanskje ikke den letteste jentegruppen å komme inn i. I tillegg var det en jente, Hilde, som var ganske populær og som alle ser opp til. Først ble den nye jenten veldig god venninne med alle sammen, kanskje litt mer med noen. Dette ble ikke godt mottatt av Hilde, som følte at hun mistet en av sine bestevenninner, og derfor gjekk ganske hardt ut mot Stine. Stine gjekk hjem hver skoledag og følte at hun ble mobbet av Hilde. Kontaktlærer hadde merket dette på skolen og ringte hjem til foreldrene til Stine, der hun fikk bekreftet det. Først ble det avtalt at foreldrene til begge jentene skulle snakke med dem hjemme, deretter skulle de ha et møte på skolen der også administrasjonen var med. Foreldrene til Hilde var ikke helt enig i hva som hadde skjedd, derfor ble dette en enda vanskeligere situasjon å få løst. De ble enige om hva som måtte gjøres. Etter møtet hadde også foreldrene kommet i prat i gangen, og bestemt seg for at dette måtte de klare å løse sammen. Etter dette hadde de hatt ulike sosiale sammenkomster med jentene, som filmkveld og overnatting. Kontaktlærer skulle ha hyppige samtaler i etterkant av møtet med foreldrene. Heldigvis løste situasjonen seg ganske kjapt og alle parter ble veldig fornøyde.

Denne situasjonen viser at å samarbeide med foreldrene er viktig for at man skal finne gode løsninger.

3.6 Feilkilder

Det kan alltid dukke opp det som bli kalla for feilkilder når en innhenter informasjon. Det som blir min feilkilde var at siden jeg bare intervjuet 2 lærer, viser oppgaven bare til to ulike skoler. Det blir derfor lite utvalgt å ta av. Ansatte ved en arbeidsplass vil også sette arbeidsplassen i et godt lys. Lærerne jeg intervjuet er nok ingen unntak. Dette kan gjøre at jeg går glipp av viktig informasjon om mobbing på de to skolene.

4.0 Drøfting

I drøftingsdelen vil jeg ta problemstillingen min som utgangspunkt: Hvordan blir mobbing håndtert på to ulike skoler? Dette vil jeg drøfte i lys av teori og det jeg har funnet ut i analyse prosessen. Jeg har valgt å dele drøftingen inn i de samme kategoriene som jeg delte analysedelen inn i.

4.1 Handlingsplan

Målet mitt var å finne ut hva handlingsplanene til disse to skolene sa om mobbing. Her visste ikke Linda hva som sto i denne på hennes skole. Siden mobbing er et så viktig tema, bør kanskje læreren ved en skole vite hva som står i handlingsplanene om mobbing. Alle som er ansatt ved skoler bør vite hvilke prinsipper, tiltak og retningslinjer de skal følge. Gro derimot, visste litt om hva som sto i den. Hun visste hvilke tiltak som gjaldt om mobbing oppstod og hvordan skolen arbeidet for å forebygge at mobbing oppstår. Gro visste alt fra hva hun selv skal gjøre om en situasjon oppstår, og helt frem til om skolen får inn offisielle klager.

Alle skolene har utarbeidet en handlingsplan. Jeg vil konkludere med at når det er laget en handlingsplan, bør også de ansatte være informert i hva som står i den. Det er rektor sitt ansvar å vite at alle som er ansatt på skolen vet hvilke retningslinjer og prinsipper skolen følger. Selv om Linda ikke viste konkret hva som sto i handlingsplanen viste hun fortsatt hvilke arbeidsoppgavene til lærerne var, og hva tiltak skolen brukte rundt mobbing.

4.2 Fokusområde

Jeg har merket at det er forskjellige fokusområder på ulike skoler når jeg har vært ute i praksis. På en skole var fokuset på mobbing stort, rektor hadde fokus på dette til en hver tid. På en annen skole hørte jeg ikke noe om mobbing i løpet av hele praksisperioden. Begge skolene jeg intervjuet arbeidet

med å forebygge mobbing konstant. "Alle som har ansvar for barn og unge skal ha gode ferdigheter i forebygging og håndtering av mobbing" (Manifest mot mobbing 2009-1010). Dette sitatet forteller både hvor viktig det er at skolen har stort fokus på temaet, men også hvor viktig det er at de voksne har den kunnskapen de trenger innen mobbing og er kjent med hva som må til for å forebygge at mobbing oppstår. Dette er også et av måla til Djupedalsutvalget, de mener at lærere generelt har for lite kunnskap om mobbing. Derfor bør første mål være å sørge for at lærere har den kunnskapen de treng for å handtere mobbing ute i skolen (Regjeringen, 2015). "Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø" (Opplæringsloven § 9a-3).

Begge skolene har ulike fokusområder, men noe var likt, som: temadager, teamarbeid, fadderordning og et elevråd eller andre grupper som var sammensatt for å passe på at elevene blir fulgt opp med sine rettigheter, og som har stort fokus på akkurat dette temaet. Olweus (1992) sier at om en skal arbeide fokusretta mot mobbing og sette i gang tiltak bør en arrangere en studiedag om mobbing.

Foreldre kunne ta kontakt når de følte for det. Også utenfor vanlig arbeidstid, foreldre kunne ta kontakt på telefon, melding eller i meldingsbok når de hadde noe å ta opp med lærerne. Roland (2014) påpeker at foreldrene til elevene er viktige, der de fleste er ivrige etter å samarbeide med lærerne for å forebygge mobbing. Ha et godt samarbeid og hold foreldremøter tidlig for å skape en god relasjon fra starten av (Roland, 2014). Gro sin skole hadde også et stort fokus på foreldresamarbeid innen mobbing, rektor var veldig opptatt av at foreldre skulle vite hvilke rettigheter barna har. Foreldre har rett til å sende inn klage om barnet opplever å bli mobbet, men det vil ikke dermed si at alle foreldrene vet om denne rettigheten (Utdanningsdirektoratet 2014).

Fylkesmannen har som jobb å passe på at skolen følger de lover og regler som gjelder. Skal fylkesmannen klare den jobben, så trenger han tips fra deg. Derfor er det viktig at du bruker klageretten din. Det er når du klager at du kan løse saken. Sånn er systemet laget (Barneombudet).

På Utdanningsdirektoratet (2014) sine nettsider finner man informasjon om både hvorfor og hvordan man kan klage på skolesystemet. Her finner man også skjema man kan bruke. Dersom foreldre opplever at deres barn blir mobbet, er det viktig at det blir sagt fra om, eller sendt inn klage. Om det ikke blir gjort noe, er det vanskelig for skolen å kunne forbedre seg på området.

Begge skoler gjennomfører også elevundersøkelser hvert år. Disse blir gjennomgått av rektor på begge skoler, og deretter blir det sjekket for avvik og sett inn tiltak for at det skal bli bedre for elevene. Utdanningsdirektoratet (2015) gjennomfører elevundersøkelser hvert år, for at elever, lærere og foreldre skal få si sin mening om læring og trivsel på skolen. "Alle som arbeider med barn og unge skal ha gode ferdigheter i verdi- og holdningsskapende arbeid blant barn, unge og voksne" (Manifest mot mobbing 2009-2010). Om dette ikke blir fulgt opp, må det frem i lyset på et vis, en undersøkelse kan hjelpe med å løse det. Det er viktig at skolene vet hvordan elevene har det, og om de trives. Dersom de ikke gjør det, må det finnes ut av slik at tiltak kan settes inn.

Mobbesaker kan ofte dukke opp i slike undersøkelser, da er det bra at det blir oppdaget. Selv om undersøkelsene er anonyme, påpekte Gro at gjennom å ta elevsamtaler med klassen etter en slik undersøkelse, vil de som oftest klare å finne ut hvem som blir mobbet, og kan deretter sette inn tiltak for å løse situasjonen. Roland (2014) mener at en kan gjennomføre egne elevundersøkelser ved en skole. Utdanningsdirektoratet sine undersøkelser er anonyme, men de skolene lager selv treng ikke være det. Gjennom egne undersøkelser vil det være lettere å avdekke om det er mobbing på skolen og hvem dette gjelder. Disse bør ha spørsmål om både kontaktmobbing og nettmobbing påpeker Roland (2014).

4.3 Anti-mobbeprogram

Jeg har tidligere presentert to ulike anti-mobbeprogram. Nå var det ingen av skolen som brukte noen av disse programmene, eller andre program. Gro var veldig fornøyd med måten de jobbet med mobbing på. Anti-mobbeprogram var hele tiden oppe til diskusjon, men så lenge måten de arbeidet på fungerte godt for alle sammen, så de ingen grunn til å starte på et slikt program foreløpig. Jeg vil påpeke at måten Gro sin skole arbeider med å forebygge mobbing, er mye likt som zero-programmet. At ingen av skolene direkte bruker noen av anti-mobbeprogrammene, behøver ikke å være negativt så lenge det fortsatt er fokus på mobbing, og arbeider godt rundt området. Gro forteller at de har inne en som forteller om nettvett. Hun har erfaring med at når det kommer inn andre voksne å prater om både dette og andre tema, får elevene en ekstra glød. Hun tror at siden det er andre voksne som forteller om dette, gjør det til at elevene følger ekstra godt med.

4.4 Konkret situasjon

Når de oppsto episoder med mobbing brukte skolene ganske lik framgangsmåte. De snakket først med offeret, og deretter mobberne, før de tok kontakt med foresatte. Om det var veldig alvorlig, ble også rektor kontaktet. Løsningen kom ofte gjennom samarbeid med foreldre, der det ble satt opp møte og gjerne flere telefonsamtaler i etterkant, i tillegg til hyppige møter med både offer og mobbere etterpå, for å hele tiden sjekke at alle hadde det bra og at det var blitt en løsning som varte og ikke bare sklei ut igjen med en gang. ”Dersom tiltakene som er blitt satt inn har virket, og eleven og foreldre er fornøyde, kan saken avsluttes fordi eleven nå har et godt psykososialt miljø (Roland, 2014, s. 146). Dersom foreldre mener at elevens rett til et godt psykososialt miljø er brutt etter §9a-3 i opplæringsloven, er skolen pliktig til å sette inn et enkeltvedtak. Om skolen ikke er enig i at loven er brutt, skal de fortsatt lage til et enkeltvedtak med tiltaksplan over hva som skal gjøres. Begge skolene er opptatt av at loven skal følges, og det tenker jeg er veldig positivt. Både lærere, elever og foreldre er til en hver tid informert om hvilke rettigheter de har, og det er slik det skal være.

5.0 Avslutning

I forkant av prosjektet både håpet og trodde jeg at skoler generelt har stort fokus på mobbing. Og det kan jeg konkludere med at de har, i vertfall de to skolene jeg har undersøkt. Gjennom utvalg av teori har jeg sett på hva som kjennetegner mobbing, og hvordan både regjeringer og skoler arbeider med å forebygge mobbing. Gjennom to informanter fikk jeg belyst hvordan to skoler faktisk arbeider med tema mobbing. Mobbing er et viktig tema for begge skolene, der de har fokus på mobbing hele tiden. Lærere vet hva som skal gjøres når mobbing oppstår og hvilke tiltak en kan bruke for å forebygge mobbing, det var viktig for meg å få bekrefte i oppgava. Det er viktig at både lærere, foreldre og elever er klar over hva rettigheter elevene har når de går på skolen. Etter mine funn, kan jeg bekrefte at dette var begge skolene veldig opptatt av.

Skolen skal aktivt drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet (Opplæringslova § 9a-4).

Undersøkelsen blei gjort på to lærere ved to skoler. Hadde det vært flere enn to informanter ville resultatet kanskje vært annerledes. Siden begge skolene arbeidet ganske likt med mobbing hadde

det vært inntresant og sett på enda flere skoler, kanskje en skole som var veldig ulik disse to skolene. Då hadde nok resultatet vært litt annerledes. Målet var fortsatt å få et innblikk i hvordan ulike skoler arbeider og handterer mobbing. Selv om det bare er to skoler føler jeg at jeg har fått et godt svar på problemstillinga.

6.0 Litteraturliste

- Alberti-Espenes, J. (2012). *Krenkelse i skolen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Barneombudet. (u.d.). *Du kan klage*. Hentet 05 03, 2015 fra Barneombudet:
<http://barneombudet.no/trenger-du-hjelp/dette-kan-du-gjore/>
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Dahl, G. H. (2015). *Mobbing*. Hentet 04 20, 2015 fra Foreldreutvalget for grunnopplæringen:
<http://www.fug.no/mobbing.141889.no.html>
- Dalen, M. (2004). *Intervju fom forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Forebygging.no. (u.d.). *Olweus-programmet mot mobbing og antisosial atferd*. Hentet 04 13, 2015 fra Forebygging: <http://www.forebygging.no/Metode/Konkrete-tiltak-og-programmer/Anbefalte-program-og-tiltak/Primarforebyggendegenerelle-tiltak/Olweus-programmet-mot-mobbing-og-antisosial-atferd/>
- Høiby, H. (2002). *Mobbing kan stoppes*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lødemel, M. (2011). Den skjulte mobbinga. *Utdanning nummer 4 - Utdanningsforbundet*, 3.
- Lovdata. (1998, 11 27). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). Hentet 03 10, 2015 fra Lovdata:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11#KAPITTEL_11
 - Opplæringsloven: § 9a-3. *Det psykososiale miljøet*.
 - Opplæringsloven: § 9a-4. *Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane*.
- Manifest mot mobbing 2002-2004
- Manifest mot mobbing 2005-2007
- Manifest mot mobbing 2009-2011
- Manifest mot mobbing 2012-2014
- Mikkelsen, M., & Åsebø, S. (2014). *17 000 elever blir mobbet. Odin var en av dem*. Hentet 04 22, 2015 fra VG: <http://www.vg.no/spesial/2014/odin/>
- Nærbøe, J. (2011). Tidsskrift for psykisk helsearbeid. *Vol 8, nr 1*, 9.

- Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Regjeringen. (2015, 03 17). *Nye forslag for å bekjempe mobbing*. Hentet 05 02, 2015 fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/nye-forslag-for-a-bekjempe-mobbing/id2399951/>
- Roland, E. (2014). *Mobbings psykologi* (2. utgave. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Roland, E., & Vaaland, G. S. (2006). *Zero, SAFs program mot mobbing* (2. utgave. utg.). Stavanger: Senter for atferdsforskning.
- Samnøen, Ø. (2014). *Mobbing på digitale arenaer*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- unge, R. V.-R. (2015). *Fakta om mobbing*. Hentet 03 23, 2015 fra Uni Research: <http://uni.no/nb/uni-helse/fakta-om-mobbing/>
- Utdanningsdirektoratet. (2014, 05 15). *Elevenes psykososiale skolemiljø - til deg som er forelder*. Hentet 04 20, 2015 fra UDIR: <http://www.udir.no/Regelverk/Informasjon-til-foreldre/Elevane-sitt-skulemiljo/>
- Utdanningsdirektoratet. (2015, 01 22). *Elevundersøkelsen 2014 – mobbing, krenkelser og arbeidsro* . Hentet 04 20, 2015 fra UDIR: <http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/NTNU/Elevundersokelsen-2014-mobbing-krenkelser-og-arbeidsro-/>
- Vaaland, G. S., & Roland, E. (1996). *Mobbing i skolen*. Oslo: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

7.0 Vedlegg

Intervjuguide

Presentasjon/informasjon til informant:

- Kven er jeg
- Informasjon: Bachelor om tema mobbing. Jeg vil prøve å finne ut hvordan ulike skoler arbeider med mobbing. Jeg ønsker å få informasjon om handlingsplanen, kva fokusområde dere har rundt dette emne, og hvordan skolen arbeider med dette tema. Hvordan lærerne arbeider med dette tema med elever, elevundersøking og hvordan skolen arbeider for å forebygge at mobbing oppstår.
- Du kan få lese intervjuet når det er transkribert og hele oppgava om ønskelig når denne er sensurert.
- Jeg vil bruke lyd apparat for å ta opp intervjuet, samt skrive stikkord undervegs.
- Skolen vil være anonyme i oppgava.
- Du som informant kan avslutte intervjuet når som helst, og kan trekke dette etter intervjuet er ferdig.
- Intervjuet vil vare i maks 45 min.

Handlingsplan:

- Kva handlingsplan har skolen i forhold til tema mobbing?
- Har skolen andre tiltak som blir brukt om mobbing oppstår?

Fokusområde:

- Kor stort fokus har skolen på arbeidet med dette tema? Og hvordan arbeider dere med dette tema i skolehverdagen? Fellesarbeid? Møter? Temadag?
- Utenfor handlingsplanen, gjør skolen andre tiltak for å forebygge at mobbing oppstår?
- hvor stor plass tek dette tema i skolehverdagen?
- Hvordan blir lærer informert til å vite hva de skal gjøre når de opplever mobbing i klassen eller ute i friminutter?

- Har skolen tatt elevundersøking på dette tema?
- Har skolen nokke foreldresamarbeid om dette tema?

Anti-mobbeprogram:

- Bruker skolen en av disse to programma:
 - o Olweus-programmet
 - o Zero-programmet
- Om skolen bruker nokken av disse programma, har dere merket nokke forskjell?
- Er programmet brukervennlig? Fir det utbytte for elevene? Blir det godt oppfylt?

Fungerer handlingsplanen?

- Har skolen opplevd episoder med mobbing?
 - o Blei handlingsplanen følt?
 - o Hva tiltak blei brukt?
 - o Hvordan utarta situasjonen seg?
 - o Hvordan blei situasjonen løyst?